

Mari Puurunen

VERETÖNTÄ MUTTA TAPPAVAA

Informaationsodankäynti venäläisessä sotatieteellisessä tutkimuksessa

JYU REPORTS 43

Mari Puurunen

VERETÖNTÄ MUTTA TAPPAVAA

Informaatioidankäynti venäläisessä sotatieteellisessä keskustelussa

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
JYVÄSKYLÄ 2024

Kannen kuva: Juuso Laasonen
Kannen suunnittelu: Panu Moilanen

Copyright © 2024 Kirjoittajat ja Jyväskylän yliopisto

Pysyvä linkki julkaisuun: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0210-1>

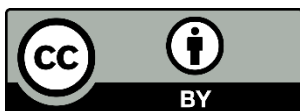
ISBN 978-952-86-0210-1 (PDF)

ISBN 978-952-86-0211-8 (painettu)

URN: ISBN:978-952-86-0210-1

DOI: 10.17011/jyureports/2024/43

ISSN 2737-0046

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla.
Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Sisältö

Sisältö.....	3
Abstract.....	5
Tiivistelmä	6
1 Johdanto	7
2 Informaatio­sodankäynnistä	10
3 Informaatio­sodankäynti pää­määränä.....	13
4 Informaatio­sodankäynti resurssina.....	16
5 Informaatio­sodankäynti keinona.....	21
6 Lopuksi.....	25

Abstract

This report analyses Russian terminology related to information warfare from the annexation of Crimea and the start of the war in Eastern Ukraine 2014 until the end of 2023. The report is based on articles published on information warfare in two prominent Russian periodicals of military sciences, *Vestnik Akademii voennykh nauk* and *Voennaia mysl'*. Terminology is organised by the dictionary of the Armed Forces of the Russian Federation, which distinguishes information as a goal, resource, and means. As a result, the terminology was found to be extensive and developing giving the Russian government political latitude. Russian perspective on information warfare is holistic, and several terms of Anglo-Saxon origin are used to describe distinctive Russian warfare concepts. Information warfare is seen as a part of a civilisational struggle between Russia and the so-called collective West, in which the intensity and manifestations of aggression vary. Russian understanding of information warfare doesn't differentiate between wartime and peace. After launching the full-scale invasion and war of aggression against Ukraine, Russia has shifted to a time where facts are secondary. At the same time, primary influential interests are linked to an individual's information processing, emotions and decision-making, which are being influenced using information warfare. Russia aims to saturate information space with information which serves Russia's strategic goals in the long run. From February 2022 onwards, Russian political narratives have infiltrated academia and research, which portrays the totalitarianism of Russian society.

Tiivistelmä

Tässä raportissa selvitetään venäläistä informaatiotosodankäynnin termistöä Krimin valtauksen ja Itä-Ukrainan sodan alkamisesta vuoteen 2023 asti. Raportti perustuu kahden merkittävimmän venäläisen sotatieteellisen julkaisun, *Vestnik Akademii Voennyh Nauk* ja *Vojennaja Myslin* informaatiotosodankäyntiä käsittelevien, vuosien 2014 ja 2023 välillä julkaistujen artikkeleiden analyysiin. Termistö on jaoteltu raportissa Venäjän asevoimien sanakirjan mukaisesti informaatiotosodankäynnin päämääriin, resursseihin ja keinoihin. Termistön todetaan olevan laaja ja alati kehittyvä kokonaisuus, mikä antaa Venäjän valtionjohdolle poliittista liikkumavaraa, jota se on hyödyntänyt muun muassa Ukrainassa kevästä 2022 alkaen. Venäläinen näkemys informaatiotosodankäynnistä on holistinen, ja useat anglosaksista alkuperää olevat termit on omaksuttu kuvaamaan vuosisatoja vanhoja venäläisiä konsepteja sodankäynnistä. Informaatiotosodankäynnin todetaan olevan osa Venäjän ja niin kutsutun kollektiivisen lännen välistä sivilisaatiollista kamppailua, jonka intensiteetti ja ilmenemismuodot vaihtelevat. Venäjä ei tee eroa sodan ja rauhan välille. Venäjän vuonna 2022 käynnistämän hyökkäyssodan jälkeen esille on noussut siirtyminen eräänlaiseen totuuden jälkeiseen aikaan, jossa faktat ovat toissijaisia, ja etusijalla ovat yksilön tiedon prosessointiin, tunteisiin ja päätöksentekoon liittyvät seikat, joihin informaatiotosodankäynnillä vaikutetaan. Olennaisinta tässä informaatiotosodankäynnin vaiheessa on informaatiotilan saturointi sellaisilla sisällöillä, jotka palvelevat Venäjän strategisia päämääriä pitkällä aikavälillä. Kevästä 2022 alkaen Venäjän johdon poliittinen retoriikka on siirtynyt osaksi tutkimusjulkaisuja, mikä kuvaa laajempaa venäläisen yhteiskunnan siirtymistä totalitarismiin.

1 JOHDANTO

Yksi 1900-luvun merkittävimpinä pidetyistä venäläisistä sotahistorioitsijoista, Anton Antonovitš Kersnovski, esitteli teoksessaan *Sodan filosofia* (1939, s. 104–108) teorian ihmismielen jakautumisesta kahteen osaan, joista toinen on älyllinen ja toinen perustuu tahdonvoimaan¹. Kersnovskin näkemyksen mukaan näiden kahden osan täydellinen tasapaino on ihanteellinen tila sotilaalle. Kersnovskin teokset Venäjän armeijan historiasta muodostavat osaltaan pohjan venäläiselle sotahistoriankirjoitukselle. Teoksissaan hän perusteli sotien olemassaolon olevan välttämätön osa ihmissivivilisaatioita, ja ainoan keinon sotien lopettamiselle olevan ihmiselämän lopettaminen maapallolla. Radikaaleista näkemyksistään huolimatta Kersnovski on jäänyt elämään venäläisessä sotilaspoliittisessa keskustelussa em. teoksessa esitetyn ihmiskuvan vuoksi.

2020-luvulle tultaessa Kersnovskin näkemyksiä on kuvattu *mentaaliseksi sodankäynniksi* (ven. ментальная война, *mentalnaja voina*), vaikka kyseistä termiä ei alkuperäisessä teoksessa käytetäkään. Venäjän puolustusministerin pitkäaikainen neuvonantaja, poliitikko ja tutkija Andrei Ilnitski viittasi Kersnovskin teokseen huhtikuussa 2021 Venäjän asevoimien viikottaiselle Zvezda -julkaisulle antamassaan haastattelussa. Ilnitskin mukaan Kersnovskin teoriassa ihmismielestä on kyse *ymmärryksen tai informaation* sekä *tahdonvoiman* taistelusta, jossa tahdonvoima aina voittaa ymmärryksen ja informaation. Erona aiempiin informaatio sodankäynnin kuvauksiin kiinnostavaa on Ilnitskin näkemys informaation olemuksesta sekä venäläisestä informaatioympäristöstä. Aiemmin Kersnovskin kuvaama toinen päätöksenteon puolikas, henkinen tai älyllinen puoli oli muuttunut Ilnitskin haastattelussa informaatioksi. Hänen mukaansa myös nykyinen informaatiotila on monimutkainen

---

¹ Kersnovski käyttää työssään termejä ум ja воля, joista ensimmäinen tarkoittaa suoraan käännettynä mieltä tai älykkyyttä tai jälkimmäinen tahtoa.

maailma, jossa yksilöt tekevät päätöksiä riisuttuina kyvystä kriittiseen ajatteluun, ulkopuolisen vaikutuksen alaisena.

Ilnitskin mukaan mentaalisisä sodankäynnissä ei ole kyse liikkumisesta harmaalla alueella, sodan ja rauhan välissä, kuten amerikkalaiset hybridisodankäynnin strategiat kuvaavat, vaan Kersnovskin näkemyksien mukaan kyse on sivilisaatioiden sodasta, joka on käynnissä alati. Ilnitski kuvaa mentaalisen sodankäynnin sijoittuvan nykyiseen ”totuudenjälkeiseen” maailmaan, jossa ihmiset on vieroitettu kriittisestä ajattelusta, ja jossa julkista mielipidettä, tunteita ja alitajuntaa manipuloidaan aktiivisesti. Tämä erottaa sen kyber- ja informaatio-operaatioista. Ilnitskin kuvaama mentaalinen sodankäynti on tutkimusaiheena kasvattanut suosiotaan venäläisissä sotatieteellisissä julkaisuissa vuodesta 2021 lähtien.

Tässä raportissa luodaan katsaus venäläisen informaationsodankäynnin termistöön Itä-Ukrainan sodan alkamisesta vuonna 2014 vuoteen 2023 asti. Analysoitava aineisto on koottu kahden merkittävimmän sotatieteellisen julkaisun, *Vestnik Akademii Voennykh Nauk* ja *Vojennaja Myslin*² artikkeleista, jotka käsittelevät jollain tavalla informaatiota ja sodankäyntiä. Termi informaationsodankäynti on valikoitunut artikkelin kattavaksi, Venäjän valtion pyrkimystä systemaattiseen informaatiotilan hallintaan kuvaavaksi termiksi kolmesta syystä: 1) informaationsodankäynti on suora käänös niille venäläisille termeille, joita tutkimuksessa yleisimmin käytetään 2) muu informaationsodankäyntiin liittyvä sanasto voidaan järjestää jokseenkin orgaanisesti informaationsodankäynti-kattokäsitteen alle 3) toisin kuin länsimaat, Venäjä ei tee eroa sodan ja rauhan ajan informaatiotoimille, jotka nähdään aseena poliittisten päämäärien saavuttamiseksi yksilöiden, sosiaalisten ryhmittymien ja valtioiden kustannuksella (Berzina 2018, s. 162). Ulrika Franke (2015, s. 10) on kiinnittänyt huomiota myös informaationsodankäynnin termistön osalta myös siihen, ettei systemaattista käännöstyötä venäjän- ja englanninkielisten termien välillä ole tehty. Franken (mt.) mukaan informaationsodankäynti -termiä ei myöskään enää aktiivisesti käytetä Natossa tai Yhdysvalloissa, joten siinä on sopiva ”ulkomaalainen sointi”.

Venäjän asevoimien sanakirjan mukaan informaationsodankäynti koostuu informaatiosta päämääränä, voimavarana ja keinona. (Военный энциклопедический словарь 2024, Информационная война) Tätä jaottelua hyödynnetään myös tämän raportin alaotsikoissa, mutta huomionarvoista on, että venäläiselle ajattelulle informaationsodankäynnistä on tyypillistä kokonaisvaltaisuus ja muuntautuvuus poliittisten tarpeiden mukaan, joten jaottelu ei itsessään ole muuttumaton tai kategorinen.

---

² ven. Вестник Академии военных наук; Военная Мысль.

Venäläisessä tutkimuksessa informaatioidankäyntiä on ryhdytty tutkimaan enemmän vuoden 2014 jälkeen, ja uusin piikki julkaistuissa artikkeleissa sijoittuu keväeseen 2022, jolloin Venäjä aloitti laajamittaisen ja laittoman hyökkäyssodan Ukrainaa vastaan. Määrän lisäksi tutkimuskentällä näkyy myös tietynlainen kriisi- tai konfliktiaikaan siirtyminen. Kevästä 2022 lähtien julkaistujen artikkelien moninaisuus etenkin termien määrittelyjen osalta on vähentynyt, ja ylhäältä johdettu poliittinen retoriikka näyttää vallanneen yhä enemmän tilaa myös tutkimuksen sisällöstä sodan syistä, seurauksista ja tavoitteista.

2 INFORMAATIOSODANKÄYNNISTÄ

Pyrkimys vaikuttaa yksilön ajatteluun, arvostelukykyyn ja uskomuksiin on ollut aina osa myös venäläistä sodankäyntiä. Käytettävissä oleva keinovalikoima informaatio-sodankäyntiin laajentui merkittävästi 1990-luvulla teknologian kehittymisen myötä, ja venäläisessä tutkimuskirjallisuudessa Persianlahden sota nähdään ensimmäisenä niin kutsutun modernin ajan informaatiotosotana (Novikov & Golubtšikov 2017). Venäläinen narratiivi Yhdysvaltojen pyrkimyksestä lietsoa informaatiotosotaa kolmansissa maissa ei vain edistä Venäjän omia suurvaltapyrkimyksiä, vaan myös muovaa sotatieteellistä tutkimusta (Clark 2020).

Sodankäynnin informaatioulottuvuudesta ryhdyttiin Venäjällä keskustelemaan enemmän Krimin niemimaan miehityksen ja Itä-Ukrainan sodan alkamisen kynnyksellä vuonna 2014. Venäläiselle informaatiotosodankäynnin tutkimukselle leimallista on sen keskittyminen lähes kokonaan kuvaamaan länsimaiden, kuten Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian, informaatio-operaatioita esittäen Venäjän aktiivisesti uhrin roolissa. Informaatiotosodankäynnin venäläinen tutkimuskenttä kattaa laajan alan teemoja, jotka läntisessä tutkimuksessa jaotellaan usein hybridi- ja informaatiovaikuttamisen, strategisen viestinnän, kybersodankäynnin, psykologisen sodankäynnin ja disinformaation tutkimusteemojen alle.

Laajemmassa tutkimuskentässä informaatiotosodankäynnin tutkimus sijoitetaan usein niin kutsuttujen tulevaisuuden sotien tutkimuksen alle. Näin ollen on syytä olettaa Venäjän pyrkivän proaktiivisesti ennustamaan tulevaisuuden kehityskulkuja. Osa venäläistä informaatiotosodankäynnin narratiivia onkin jo Neuvostoliiton ajalta periytyvä katkeruus lännen etulyöntiasemasta teknologian kehityksessä. Venäjä näkee olevansa alakynnessä uusien teknologioiden osalta, ja lännen pyrkivän estämään Venäjän kehitystä teknologian saralla. Teknologiakehityksen Venäjä näkee yhdeksi suurvalta-ajattelunsa pilareista. (Thomas 2014; Puurunen, 2021.)

Venäläinen sotatieteellinen tutkimuskenttä käyttää informaatiotosodankäynnin ilmiöiden kuvaamiseen laajaa termistöä, jonka moninaisuudesta on keskusteltu

tiedeyhteisön sisällä yhä enemmän vuodesta 2014 alkaen (Kulešov ym. 2014). Yksi aktiivisimmista hybridisodankäynnin tutkijoista, eläköitynyt upseeri ja Venäjän sotilasakatemian jäsen Aleksandr Bartoš (2022) argumentoi kuukausi ennen Venäjän laajamittaisen hyökkäyssodan alkua tammikuussa 2022 julkaistussa artikkelissaan termistön selkeyttämisen puolesta monitahoisen ilmiön ymmärtämiseksi päätöksenteossa. Termistön selkeyttämisestä ovat kirjoittaneet myös Tšekinov & Bogdanov (2015), Lata ym. (2019), Ilnitski (2021), Karavajev & Suhanov (2022) ja Belokon (2022). Venäjän informaatioidankäynnin teemoja ovat tutkineet ansiokkaasti myös muun muassa Pynnöniemi (2020, 2019, 2018), Kari (2019), Pynnöniemi & Kari (2016), Vasara (2020), Giles (2023, 2016), Giles & Akimenko (2020), Pomerantsev & Weiss (2014), Berzina (2018, 2019), Franke (2015), Panarin (2006) ja Thomas (2004).

Informaatio on noussut 2000-luvun aikana yhä keskeisemmäksi turvallisuuden osa-alueeksi myös venäläisissä strategisissa ohjausasiakirjoissa, kuten viimeisimmissä Kansallisen turvallisuuden strategiassa (2021) sekä Ulkopoliittisessa konseptissa (2023). Molemmissa asiakirjoissa Venäjän kansallisiksi intresseiksi sekä strategisiksi tavoitteiksi mainitaan täsmälleen samalla muotoilulla ”*turvallisen informaatiotilan kehitys ja venäläisen yhteiskunnan suojeleminen tuhoisalta informaatiopsykologiselta vaikutukselta*”.

Myös aiemmin julkaistussa Sotilasdoktriinissa (2014) informaatiovaikuttaminen nousi asiakirjan läpileikkaavaksi teemaksi Krimin valtauksen ja Itä-Ukrainan sodan vuoksi (Krieg 2023 122–123, Pynnöniemi & Mashiri 2015). Sotilasdoktriinissa nostetaan esiin myös näkemys teknologisesta jälkeenjääneisyydestä länsimaihin verrattuna. Vuoden 2021 Kansallisen turvallisuuden strategiassa teknologiakehitys esitetäänkin yhdeksi tärkeimmistä toimista Venäjän informaatioturvallisuuden parantamiseksi. Ajatus teknologisesta jälkeenjääneisyydestä korostuu myös Venäjän Informaatioturvallisuuden doktriinissa (2016). Venäjä näkee *strategisen tasapainon* kallistuneen länsimaiden hyväksi, ja näin uhkaavan Venäjän suurvalta-asemaa. Doktriinissa määritellään Venäjän kansalliset intressit ja uhat informaatioturvallisuuden osalta sekä toimet uhkien minimoimiseksi sekä turvallisuuden vahvistamiseksi. Lisäksi asiakirjassa kuvataan informaatioturvallisuuden järjestelyt osana Venäjän kansallista turvallisuutta.

Doktriini, kuten muutkaan strategiset ohjausasiakirjat, ei erottele kyberulottuvuutta erilliseksi informaatioulottuvuudesta, vaan lukee sen osaksi sitä. Informaatioturvallisuuden uhiksi luetaan informaatiopsykologiset sekä informaatiotekniset operaatiot, joista jälkimmäisillä viitataan informaatioturvallisuuden kyberulottuvuuteen, ja ensin mainitulla yksilön kognitioon liittyviin toimiin.

Venäläinen näkemys informaatioidankäynnistä ei myöskään tee eroa sodan ja rauhan aikaisiin toimiin, vaan se on koko yhteiskuntaa koskettava, alituisen käyn-

nissä oleva kamppailu (Pynnöniemi 2019, s. 216). Venäjä pyrkii myös retorisilla keinoilla kääntämään asetelman itselleen suosiolliseksi esittämällä kollektiivisen lännen hyökkääjänä. Yksi selkeimmistä keinoista on käyttää omaa termistöä, joka on osa niin kotimaahan kuin ulkomaillekin suunnattua strategista viestintää. Esittämällä itsensä informaationsodankäynnin uhriksi Venäjä avaa itselleen mahdollisuuksia niin kutsuttuihin puolustusellisiin toimiin oman suvereniteettinsa turvaamiseksi ja strategisten päämääriensä saavuttamiseksi.

3 INFORMAATIOSODANKÄYNTI PÄÄMÄÄRÄNÄ

Informaatio ja informaatiotila nähdään venäläisestä näkökulmasta osana vuosisausta suurvaltojen nollasummapeliä, jossa häviäjiä ovat ne, joiden viestit eivät leviä laajalle eivätkä tuota viestin levittäjälle haluttuja lopputuloksia. Voittajavaltiot sen sijaan kykenevät hallitsemaan häviäjävaltioiden tulevaisuuden suuntaa ja määrittelemään niiden maailmankuvaa, arvoja ja intressejä haluamallaan tavalla.

Informaatio päämääränä näyttäytyy venäläisessä keskustelussa pitkälti lännen pyrkimyksenä heikentää Venäjää informaationsodankäynnin keinoin. Keskustelussa informaationsodankäynnin päämääristä nousevat esiin uuden sukupolven (ven. новое поколение войны, *novoe pokolenie voini*) tai tulevaisuuden sotien (ven. война будущего, *voina buduštšego*) hallinta, refleksiivinen kontrolli ja sen välttämättömyys informaatiotilan hallinnassa sekä informaationsodankäynnin aikajänteen vuosisadat ylittävä kesto. Vasara (2020, s. 44, 78) määrittelee refleksiivisen kontrollin päätöksentekoon vaikuttamisena, jolla pyritään saamaan vastustaja tekemään vaikuttajalle etukäteen määritetty, edullinen päätös näennäisen itsenäisesti, manipuloimalla vastustajan saamaa tietoa. Vaihtoehtoisesti päätöksenteko voi joko estyä tai hidastua (mt.).

Venäläisestä näkökulmasta informaationsodankäynti on osa pitkän aikavälin sivilisaatioiden välistä taistelua. Maritšev ym. (2021) kuvailevat *mentaaliosodankäynnin geopolittisten projektien* olevan pitkän aikavälin tapahtumasarjoja, joita mitataan vuosikymmenissä ja vuosisadoissa. Yhdeksi olennaisimmista informaationsodankäynnin päämääristä he kuvailevat historiapolitiikan ja suvereenin oikeuden valtion historiankirjoitukseen. Näin ollen mentaalisen sodankäynnin päämääränä on tuhota kansan tietoisuus itsestään sekä muuttaa kansan henkinen ja sivilisaatiollinen perusta. Narratiivi sivilisaatioiden taistelusta asettuu venäläisessä poliittisessä keskustelussa osaksi argumentteja, joissa Venäjä nähdään erilliseksi muusta Euroopasta

ja ”länsimaisesta sivilisaatiosta”. Tämä vastakkainasettelu on jatkumoa kylmän sodan ajan ideologiselle vastakkainasettelulle, ja se tukee myös venäläistä etupiirijättelua Itä-Euroopassa. (Joenniemi 2008; Pynnöniemi & Jokela 2020.)

Venäjän aloitettua laajan ja laittoman hyökkäyksen Ukrainaan helmikuussa 2022 palstatilaa on saanut myös mentaalisodankäynnin käsite, jossa yhteisöihin, ryhmiin ja yksilöihin suunnattu ”tietoisuuden uudistaminen” johtaa ihmisryhmän alistamiseen ulkoisen hyökkääjän tuhottua ”idean”, joka yhdistää ihmisiä (Karavajev & Suhorov 2022). Venäjän sotatieteiden akatemian julkaisussa pedagogisten tieteiden kandidaatti Ovsjannikova (2022) kuvailee etenkin venäläisen nuorison olevan alttiina länsimaiselle informaatioidankäynnille, jonka nähdään johtavan muun muassa oman maan historiallisten tapahtumien unohtamiseen, perinteisten moraaliarvojen hylkäämiseen sekä välinpitämättömyyteen yhteiskunnan yhteisestä edusta. Artikkelin kieli noudattelee pitkälti Venäjän poliittista kaanonia sodan syistä ja seurauksista, ja vetoomus edellytyksestä asettaa Venäjän valtion etu itsekkäiden, individualististen etujen edelle kuvastaa yksiselitteisesti Venäjän kehittymistä totalitaristiseksi hyökkäyssodan myötä.

Venäjän informaatioidankäynti kohdistuu myös sen omiin kansalaisiin, joilta pyritään yhtä lailla kieltämään itsenäinen ajattelu korvaten se valtiojohtoisella informaatiolla. Kyseiset näkemykset informaatioidankäynnistä eivät ole uusia, vaan ne esiintyvät jo vuoden 2016 informaatioturvallisuuden doktriinissa. Sen sijaan kovennut kielenkäyttö ja yhä harhaisemmat väitteet esimerkiksi ”alueen puhdistamisesta ukronatseista” tai ”Yhdysvaltojen uusnatsististen toimien lopettamisesta” (ks. esim. Karpovitš 2022, Ovsjannikova 2022, Manoilo 2022, Kulakov 2023) kielivät sotilasakatemian tutkijoiden ja sotatieteellisten julkaisujen yhä avoimemmasta siirtymisestä osaksi Putinin vallan vertikaalia ja yleisestä totalitarisoitumiskehityksestä. Em. narratiivit ruokkivat venäläisen yleisön epäluuloa ulkomaita kohtaan ja tarjoavat mahdollisuuden oikeuttaa Venäjän toimet tavoitteella voittaa näennäinen lännestä johdettu informaatioidota.

Venäjän asevoimien yleisesikunnan sotilasakatemian tutkijatohtoreiden Tšekinovin ja Bogdanovin (2015) mukaan tulevaisuuden sodat ratkaistaan taidokkaalla yhdistelmällä sotilaallisia, ei-sotilaallisia ja erityisiä väkivallattomia keinoja, joita hyödynnetään yhdistelemällä niitä poliittisten, taloudellisten, informaatiollisten, teknologisten ja ympäristöllisten keinojen kanssa, pääosin informaatioylivoimaa käyttäen. Venäläisen laajan ja holistisen käsityksen mukaan informaatioidankäynti on heidän mukaansa lähtökohtana ja avainasemassa tulevaisuuden sodissa. Yksi informaatioidankäynnin päämääristä on myös vastustajan voittaminen informaatio-

tilassa ilman taistelua. Kulakov (2023) kutsuu tämänkaltaista sodankäyntiä ”verettömäksi, mutta tappavaksi”³.

Olennaisena osana informaatioidankäyntiä on myös ns. refleksiivisen kontrollin teoria, jota on tutkittu Venäjällä (ja aiemmin Neuvostoliitossa) jo kylmän sodan alkuvuosista lähtien. Uusien teknologioiden kehitys ja Venäjän aggressiivinen ulkopoliittikka entisiä Neuvostoliiton jäsenmaita kohtaan ovat nostaneet refleksiivisen kontrollin mallin uudestaan Venäjän ja informaatioidankäynnin keskiöön. (Thomas 2004). Refleksiivisellä kontrollilla pyritään vaikuttamaan vastustajan päätöksenteon syöttämällä vastustajalla manipuloitua informaatiota. Päätöksenteon kuormittamisella pyritään ohjaamaan vastustaja tekemään vaikuttajalle mieluisia päätöksiä rajaamalla vaihtoehtoja sekä käytettävissä olevaa aikaa. Refleksiivisen kontrollin myötä vastustajan päätöksentekokyky voi alentua tai mahdollisesti lamaantua. (Vaara 2020, s. 35)

Tulevaisuuden sotia käsittelevässä artikkelissaan Kulakov (2023) kuvailee algoritmeja uudenaikaisena refleksiivisen kontrollin teknisenä toteutuksena. Niin kutsutuissa ”algoritmisissa sodissa” informaation arvo ei ole enää sen laadullisissa tai määrällisissä piirteissä, vaan siinä, miten informaatio otetaan vastaan, miten sitä käytetään, prosessoidaan, analysoidaan, säilytetään ja jaetaan tiettyjen päämäärien saavuttamiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi. Venäläistutkijoiden mukaan kansainvälinen informaatiotila on militarisoitunut, mikä on johtanut informaatioidankäynti-termin suosion nousuun. Informaatiotila nähdään yhtenä sodankäynnin alueena, jonka hallinta on välttämätöntä sodan päämäärien saavuttamiseksi.

Informaatioidankäynti päämääränä sijoittuu venäläisessä ajattelussa tulevaisuuden sodankäynnin toivottuihin lopputuloksiin. Erotuksena länsimaiselle ajattelulle venäläinen näkökulma katsoo pidemmälle tulevaisuuteen, sukupolvien ylitse. Näin ollen informaatioidankäynnin tueksi Venäjä totalitarisoi ja militarisoi omaa väestöään vastaamaan ulkoapäin koettuun uhkaan. Samaan aikaan se pyrkii informaatioidankäynnin toimin asettamaan ulkoisia toimijoita niin sanotun refleksiivisen kontrollin alle. Tavoitteena on saada näennäisesti itsenäiset toimijat tekemään Venäjälle edullisia päätöksiä tarkoin valittujen informaatioidankäynnin avulla.

---

³ «бескровную, но смертельную».

4 INFORMAATIOSODANKÄYNTI RESURSSINA

Informaatiosodankäynnin päämäärien saavuttamiseksi informaatio nähdään venäläisessä ajattelussa myös resurssina, jolla tavoitteet saavutetaan. Kyseisiä informaatio- ja kybersodankäynnin teemoja tutkineet Akimenko & Giles (2020) puhuvat informaatiiosodankäynnin alasta tai kentästä (*domain*). Tässä artikkelissa informaatiiosodankäynnin resursseiksi luetaan sekä keskeinen informaatiotilan käsite että informaatiiosodankäynnin alat, mukaan lukien informaatiopsykologinen- ja kybersodankäynti sekä aihetta vahvasti sivuava hybridisota.

Informaatioturvallisuuden doktriinissa (2016) *informaatiotila* (ven. информационное пространство, *informatsionnoe prostranstvo*) on määritelty yhdistelmäksi informaatiota, informatisaation kohteita, informaatiojärjestelmiä ja Internet-sivuja, viestintäverkkoja ja informaatioteknologiaa. Lisäksi informaatiotilaan kuuluu toimijoita, jotka tuottavat ja prosessoivat informaatiota, kehittävät ja käyttävät yllä mainittuja teknologioita ja suojaavat informaatioturvallisuutta, sekä mekanismeja, jotka säätelevät sosiaalisia suhteita informaatiotilassa. Informatiosaatioksi (ven. информатизация, *informatizatsija*) kuvataan yhteiskunnallista kehitystä, jossa informaatioteknologioiden kehitys yhdistyy sosiaalisiin, taloudellisiin ja teknisiin prosesseihin. Ulko- ja turvallisuuspolitiikallaan Venäjä pyrkii hyödyntämään yhteiskuntien informatisaatiokehitystä niiden koheesion heikentämiseksi. (Pynnöniemi & Kari 2016.)

Informaatiotila nähdään abstraktina kenttänä, jossa taistellaan kilpailevilla narratiiveilla vastakkaisia näkemyksiä vastaan. Informaatiotilaan kuuluvat venäläisestä näkökulmasta erottamattomina osina sekä informaatio-operaatiot että kybersodankäynti (Giles 2016, s. 9). Informaatioturvallisuuden doktriinin mukaan strategisen tasapainon ylläpitämiseksi Venäjän suvereniteetti tulee turvata informaatiotilassa, jotta Venäjä voi tavoitella kansallisia intressejään. Informaatio ja sen turvaaminen näh-

tiotila on nykyään täynnä "tarpeellisia" sisältöjä, joiden avulla voidaan manipuloida sekä yksilöä että suuria ihmismassoja. Näin voidaan vaikuttaa sekä ihmisen tunteisiin että päätöksentekoon. Venäjän tapa toimia näillä informaatioidankäynnin alueilla on tunnistaa vastustajan heikkoja kohtia, joita se sitten pyrkii hyödyntämään omaksi edukseen. Ilnitski (mt.) kuvailee Yhdysvalloista lähtöisin olevaa demokraattisten yhteiskuntien jakautumisen trendiä, jossa hänen mukaansa ajureina ovat muun muassa radikaali feminismi, rasminvastainen liike ja vihreä siirtymä. Muun muassa näitä ja monia muita yhteiskuntien jakolinjoja Venäjä pyrkii hyödyntämään länsimaisia avoimia demokratioita vastaan. Ilnitski (mt.) kuvaa teoriassaan mentaalisodankäynnistä informaatioidankäynnin olevan yksinkertaisuudessaan ihmisten mieliin vaikuttamista, kamppailua tietoisuudesta (ven. борьба за сознание, *borba za soznanie*). (Ilnitski 2021, ks. myös Karavajev & Suhanov 2022.)

Ilnitskin (2021) mukaan mentaalinen sota jakautuu kahteen osaan, joilla ihmisten mieliin vaikutetaan. Informaatio-osa koostuu informaatiotilan, tiedon ja faktojen uudelleenmuotoilusta, jossa kaikki informaation elementit ovat sääntelyn ja muutoksen alaisina. Tämä informaation muokkaus koskee kaikkea saatavilla olevaa tietoa uutislähteistä tutkimusdataan, koulutusta esikoulusta yliopistoon ja sisältöjä televisio-ohjelmista arkistolähteisiin. Näin ollen informaatiota "korjataan" sen mukaan, mikä tuottaa suotuisia tuloksia informaatioidankäynnin voittojen saavuttamiseksi. (Ilnitski 2021) Kyseinen "informaation korjaaminen" on näyttäytynyt Venäjän hyökkäyssodassa eri narratiivien ajoittaisena kakofoniana ja sisällöllisenä ristiriitaisuutena, mikä voi länsimaiselta katsontakannalta näyttää jopa naurettavuuksiin asti viedyiltä valheilta. Olennaisempaa kuitenkin on narratiivien pitkä elin-aika ja informaatiotilan haltuunotto, joiden uskotaan luovan epäuskoa sekä Ukrainan että sen tukijoiden kansalaisiin sodan pitkittyessä ja sen kustannusten noustessa.

Psyko-emotionaalinen osa perustuu informaation manipuloinnin sijaan tietoisuuden, mielentilojen sekä tunteiden manipulointiin. Tämän manipuloinnin tavoitteena on saada yksilö hyväksymään tietynlainen arvio, näkemys tai mielipide kriittisestä aiheesta. Yksilö, ryhmä tai yhteiskunta altistetaan halutunlaisille syötteille ilman, että kohde tiedostaa tai ymmärtää, mihin manipulaatio johtaa. Kyseisestä tietoisuuden uudelleenmuokkauksesta (ven. переформатирование сознание, *performatirovanie soznanija*) keskustellaan jonkin verran venäläisessä tutkimuskirjallisuudessa, usein yhteydessä lasten isänmaalliseen kasvatukseen Venäjällä. (Ovsjannikova 2022.)

Informaatioidankäynnin resursseihin lukeutuu myös länsimaisessa tutkimuksessa usein omaksi sodankäynnin alakseen tunnistettu kybersodankäynti, jota luonnehditaan venäläisissä teksteissä luontevammin osaksi informaatioidankäyntiä sekä niin kutsuttua verkostosodankäyntiä, jossa areenana ovat tietoverkkojen ja

kriittisen infrastruktuurin lisäksi myös tavalliset sosiaalisen median alustat (Šeremet 2016, Tšvarkov & Lihonosov 2017). Ajattelun keskiössä on informaation arvo itsessään, eivät niinkään sen monenlaiset välityskanavat. Informaation luominen, prosessointi ja jakaminen toteutuvat kyberympäristössä samalla tavalla kuin muuallakin maailmassa. Näin ollen venäläisessä tutkimuksessa kybersodankäynti tai kyberulottuvuus eivät nouse vahvasti omaksi teemakseen, vaan ne esiintyvät ennemminkin vieraiden valtioiden kybertoimien yhteydessä tai puhuttaessa informaatio- sodankäynnin teknisistä toteutuksista. Kybersodankäynti ei muodosta omaa kokonaisuuttaan venäläisessä informaatio- sodankäynnissä, ja sen laajat sovellusmahdollisuudet poikkeavat länsimaisesta kybersodankäynnin ajattelusta. Koska kybersodankäyntiä ei nähdä tarkkarajaisena sodankäynnin muotona, avautuu Venäjälle mahdollisuus yhdistellä kybertoimia muiden informaatio- sodankäynnin keinojen, kuten disinformaation, kineettisen ja elektronisen sodankäynnin sekä suoraan valtionjohtoon vaikuttavien painostavien toimien käyttöön. (Akimenko & Giles 2020.)

Merkittävä terminologinen debatti venäläisessä keskustelussa tulevaisuuden sodista on hybridisodankäynnin ja hybridikeinojen määrittely. Selvästi ulkomaalaista alkuperää oleva termi *hybridi* (ven. гибри́д, *gibrid*) yleistyi venäläisessä keskustelussa Venäjän asevoimien pääesikunnan päällikön Valeri Gerasimovin Venäjän sotatieteiden akatemialle antaman puheen jälkeen vuonna 2013. Puhe julkaistiin myös *Voennopromyšlennyi Kurjer* -sanomalehdessä, joka julkaisee viikoittaisia uutisia Venäjän sotateollisesta kompleksista (Gerasimov 2013). Puheessaan Gerasimov kuvasi muutoksia modernissa sodankäynnissä sekä tulevaisuuden sotien keinovalikoimaa, etenkin niin kutsuttujen ei-sotilaallisten keinojen (ven. невоенные меры, *nevoennye mery*) yhdistämistä sotilaallisen voiman kanssa. Gerasimov luetteli informaation yhdeksi keinoksi muun muassa poliittisten, taloudellisten ja humanitaaristen keinojen kanssa. (Pynnöniemi & Jokela 2020.) Kyseiset keinot tunnistettiin jo esimerkiksi aiemmassa sotilasdoktriinin päivityksessä vuonna 2010, mutta puheessa ne yhdistettiin tietyvästi ensimmäistä kertaa hybridisodankäynti-termin alle.

Kansainvälisesti laajaa huomiota saanut hybridi-termin käyttö venäläisessä kontekstissa paljastaa ennemminkin Venäjän strategisen ajattelun kulminoitumisen lännen yrityksiin horjuttaa Venäjää poliittisesti, ei niinkään sodankäynnin taktisiin seikkoihin. Keskustelussa hybridisodankäynnistä tiivistyy myös olennaisesti keskustelun sijoittuminen länsimaihin, jotka käyvät ei-sotilaallisin keinoin sotaan Venäjää vastaan. Täysin sama retorinen asettelu näkyy myös keskustelussa informaatio- sodankäynnistä.

Erona länsimaiseen käsitykseen, Venäjä näkee informaation moninaisena resurssina ja sen käytön laaja-alaisena kokonaisuutena. Informaatio- sodankäynti -termi esiintyy venäläisessä keskustelussa monessa sanamuodossa, mutta sen perimmäinen

sisältö säilyy samana. Informaatiopsykologisen sodankäynnin rinnalla kulkeva kyber-sodankäynti sekä hybridisodankäynti ovat osa venäläistä kokonaisvaltaista ajattelua informaation olemuksesta.

5 INFORMAATIOSODANKÄYNTI KEINONA

Venäläinen kokonaisvaltainen käsitys informaatiiosodankäynnistä edellyttää laajaa keinovalikoimaa. Venäläisessä keskustelussa informaatiiosodankäynnistä kuvaillaan lukuisia määriä keinoja, joilla Venäjä näkee lännen kohdistavan itseensä hyökkäyksiä informaatiotilassa. Tätä keskustelua tarkastellen voimme pyrkiä ymmärtämään venäläisiä näkemyksiä niistä uhista, joiden Venäjä kokee itseensä kohdistuvan.

Yksi venäläisessä keskustelussa useimmin esille nousevista informaatiiosodankäynnin keinoista ovat ns. värivallankumoukset, joilla tarkoitetaan 2000-luvun alussa tapahtuneita, Kremlin näkökulmasta epäedullisia ja osittain kaoottisia vallanvaihdoksia Neuvostoliitosta itsenäistyneissä maissa, esim. Georgiassa, Ukrainassa ja Kirgisiassa. Värivallankumoukset nousivat uudelleen keskusteluun Krimin valtauksen ja Itä-Ukrainan sodan myötä vuonna 2014, ja siitä lähtien värivallankumouksia on Venäjällä käytetty osittain synonyymina hybridisodankäynnille. Venäläisen käsityksen mukaan etenkin Yhdysvallat lietsoo Venäjän rajamailla värivallankumouksia, joiden tarkoituksena on aiheuttaa maassa ulkoapäin luotu *hallittu kaaos* (ven. управляемый хаос, *upravljaemyi haos*), jonka päämääränä on vallankaappaus. (Berzina 2019.) Gerasimovin (2016) mukaan värivallankumoukset perustuvat informaatioteknologioihin, joiden avulla manipuloidaan väestön protestipotentiaalia muiden ei-sotilaallisten keinojen kanssa.

Värivallankumouksien lisäksi Venäjä näkee lännen yrittävän heikentää Venäjää niin sanotun pehmeän voiman (ven. мягкая сила, *mjagkaja sila*) käytön avulla. Termillä viitataan ei-sotilaallisiin toimiin. Venäläisessä tutkimuskirjallisuudessa pehmeä vaikuttaminen määritellään ”*kyvykkyytenä saavuttaa halutut lopputulokset houkutellen vastustaja puolellesi tai neutraloiden vastustaja rauhanomaisten keinojen kautta*” (Tšvarikov & Lihonosov 2017).

Pehmeä vaikuttaminen perustuu vallitseviin sosiokulttuurisiin seikkoihin, kuten kulttuuriin, arvoihin, perinteisiin, käsitteisiin, symboleihin ja myytteihin. Pehmeässä vaikuttamisessa käytetään laajaa keinovalikoimaa, johon kuuluvat muun muassa kulttuuri, informaatio, tiedustelu, verkostot ja psykologia. Tarkoituksena on muuttaa yksilön, etnisen ryhmän, uskonnollisen yhteisön tai maan väestön psyykkistä tilaa. (Tšvarkov & Lihonosov 2017.)

Ei-sotilaallisten keinojen käytön tavoitteena on saavuttaa vastustajasta geopoliittinen voitto, jonka seurauksena vastustajan valtiolliset instituutiot hajoavat ja lakkaavat olemasta, vastustaja menettää maa-alueensa sekä resurssinsa, ja valtion väestön sivilisaatiollinen, uskonnollinen, kulttuurinen ja kansallinen identiteetti murtuu. Kyseistä niin kutsuttua valtion hajottamisen mallia on kuvaillut entinen duuman jäsen, politologi Aleksei Podberjokkin teoksessaan *Todennäköinen skenaario kansainvälisen tilanteen kehittymiselle vuoden 2021 jälkeen (2015)*⁴. Aihetta ovat analysoineet Puistola & Voinoff (2023).

Venäjän asevoimien yleisesikunnan tutkijoiden Tšvarkovin ja Lihonosovin (2017) mukaan on erityisesti korostettava, että tämänkaltainen voitto geopoliittisen vastakkainasettelun aikana on peruuttamaton ja historiallisesti kiistaton, sillä hävinnyt osapuoli lakkaa olemasta. Pehmeän voiman käytön todetaan myös olevan nykyhetkessä tehokkaimpia kansainvälisen geopoliittisen sodankäynnin keinoja nykyisten ja potentiaalisten vihollisten heikentämiseksi.

Informaatioidankäynnin ”aseet” eli pääasialliset keinot jaetaan karkeasti informaatiopsykologiseen aseeseen sekä informaatiotekniseen aseeseen. Molemmat kattava termi informaatioase (ven. информационное оружие, *informatsionnoe oryžie*) kuvataan asevoimien sanakirjassa sisältävän teknisen tiedustelun, joukkotiedotusvälineet, informaatioturvallisuuden, mielenhallintalaitteet sekä muita ei-tapavia keinoja. (Военный энциклопедический словарь 2024, Средства информационной борьбы («Информационное оружие»)) Informaatiopsykologisen aseiden ja -sodankäynnin pääpiirre on niiden jatkuvuus ja riippumattomuus osapuolten välisistä suhteista. Informaatiopsykologinen sodankäynti on ilmentymä pysyvästi sivilisaatioiden välisestä olemassaolon kamppailusta, eikä informaatiopsykologisen aseiden käyttö vaadi avointa konfliktia, vaan se on työkalu informaatiokamppailun voittamiseksi. (Akimenko & Giles 2020; Kivimäki 2017.)

Informaatiotekninen ase kuvaa karkeasti sitä, mitä lännessä kutsutaan kybersodankäynniksi. Venäläisen ajattelun keskiössä, päämääränä, resurssina ja keinona oleva informaatio manifestoituu keinoksi kybervaikuttamisena, joka nähdään eten-

---

⁴ Вероятный сценарий развития международной обстановки после 2021 года.

kin informaatioidankäynnin teknisenä toteutuksena, tapana käyttää informaatiota keinona. Näin ollen kybersodankäyntiä ei voi erottaa omaksi informaatioidankäynnin alakseen. (Akimenko & Giles 2020.) Huomattavaa on kuitenkin se, että aivan kuten informaatiopsykologista asettakin, Venäjä hyödyntää informaatioteknistä asetta myös avoimien konfliktien ulkopuolella.

Yksi myös suomalaisessa keskustelussa informaatioidankäynnistä esiin nousut teema on disinformaatio (ven. дезинформация, *dezinformatsija*) joka ymmärretään venäläisessä keskustelussa länsimaihin verrattuna laajemmin ja kokonaisvaltaisemmin. Aihetta tutkineiden Venäjän asevoimien yleisesikunnan tutkijoiden Zaritskin ja Tšvarkovin (2022) mukaan disinformaatio on nykyaikaisen sodankäynnin tärkein taktinen, operatiivinen ja strateginen elementti, jolla pyritään harhauttamaan vihollisemaan johto, alentamaan sen kykyä tehdä päätöksiä, hallita tilannetta ja seurata tilannekuvaa. Heidän mukaansa disinformaatio ymmärretään nykyisin 1) menetelmänä, jossa levitetään tahallisesti väärää (muokattua, vääristeltyä) tietoa kohteista, niiden rakenteesta ja toiminnasta, 2) näiden tietojen mukaisen toiminnan jäljittelynä⁵, 3) omien kriittistä informaatiota sisältävien kohteiden suojaamisena ja vastustajan harhaanjohtamisena tiedolla niin, että vastustaja tekisi disinformaatiota levittävälle osapuolelle mieluisia päätöksiä sekä 4) informaationa, aineistona ja dokumentteina, jotka sisältävät tietoa, jonka tarkoituksena on harhaanjohtaa vaikutuksen kohde (päättöksentekijät, valtion ja asevoimien virkamiehet, yritysjohtajat jne.).

Disinformaation perustana on epäluotettavan ja provokatiivisen informaation toistaminen eri viestintäkanavissa niin kauan, kunnes informaatiotila on saturoitu. Zaritski ja Tšvarkov kuvailevat disinformaatiota täten venäläisen strategisen harhauttamisen, *maskirovkan* (ven. маскировка, kirj. naamiointi) muodoksi. Venäjän asevoimien sanakirjan mukaan disinformaatio on naamiointia, joka koostuu erityisestä valmistellusta informaatiosta, jonka tarkoituksena on luoda väärä mielikuvia vastustajalle oikeiden joukkojen ja kohteiden toiminnasta sekä harhauttaa vastustajan tiedustelua toissijaisiin ja väärin kohteisiin. Disinformaatiota käytetään tuomalla väärää, vääristeltyä tai vanhentunutta tietoa vastustajan tiedustelulle olemassa olevien tai erikseen luotujen kanavien kautta, mukaan lukien media. (Zaritski ja Tšvarkov 2022.) Vuoden 2000 Venäjän informaatioturvallisuuden doktriini määrittelee strategisen harhauttamisen osaksi Venäjän informaatiopuolustusta, jossa harhauttamisen tarkoituksena on ”kehittää strategisen ja operatiivisen harhauttamisen keinoja, sekä

---

⁵ maskirovka eli strateginen harhauttaminen kuului jo Neuvostoliiton aikana asevoimien strategiin toimintatapoihin.

vastatiedustelua että elektronisia vastakeinoja, yhdessä aktiivisten propaganda-, informaatio- ja psykologisten operaatioiden vastaisten keinojen parantamiseksi”.

Vuoden 2016 doktriinista kyseistä muotoilua ei enää löydy, mutta strategisen harhauttamisen vuosisatainen perinne on tuskin poistunut Venäjän keinovalikoimasta.

6 LOPUKSI

Tämän raportin tavoitteena oli selvittää venäläistä informaatioidankäynnin termistöä ja termeihin liitettyjä merkityksiä vuodesta 2014 eteenpäin.

Venäläinen informaatioidankäynnin termistö on monimuotoinen ja alati kehittyvä kokonaisuus, joilla pyritään kuvaamaan venäläisestä näkökulmasta Venäjään kohdistuvaa, suurvaltakamppailullista hyökkäystä. Venäläinen konseptuaalinen näkemys informaatioidankäynnistä perustuu ideologisiin, historiallisiin, kulttuurisiin ja filosofisiin seikkoihin, joilla moderneja sotia selitetään (Panarin 2006). Myös käsitys informaatioidankäynnin aikajänteestä on erilainen - Venäjä näkee informaatioidankäynnin vuosisatoja jatkuneena ja edelleen jatkuvana kamppailuna. Näin ollen myös vastatoimien tulisi perustua pitkäjänteiseen suunnitteluun ja ennakointiin reaktiivisuuden sijaan.

Suurin osa venäläisessä keskustelussa käytettävistä termeistä on peräisin länsimaisesta keskustelusta, mutta myös omia, retorisesti merkittäviä termejä, kuten *informaatiiovastakamppailu*, käytetään. Länsimaisellekin tutkimukselle yleinen termien moninaisuus ja termien eräänlainen omistajuus leimaa myös venäläistä keskustelua, jota on pyritty yhdenmukaistamaan etenkin keväästä 2022 alkaen. Muutamaa yleisintä, suomeksi informaatioidankäyntiä kuvaavaa termiä lukuun ottamatta termistöä käytetään notkeasti kuvaamaan monimuotoisia informaatio-operaatioita. Kaikille termeille on kuitenkin yhteistä niiden taustana oleva venäläinen maailmankuva, jonka mukaan lännen nähdään käyttävän myös informaatiotilaa hyväkseen Venäjän alistamiseksi suurvaltakamppailussa.

Termien löyhä määrittely ja moninaisuus antavat liikkumatilaa myös strategioille ja taktiikoille. Keväästä 2022 lähtien nähtävissä on myös termistön muutos vastaamaan tilannetta, joka on syntynyt Venäjän Ukrainaa vastaan käymän sodan seurauksena. Useat informaatioidankäynnistä julkaistut artikkelit sisältävät asiansanoissa sotilaallisen erityisoperaation, ja tutkimuksen lähtökohtana on lähes aina Yhdysvaltojen Venäjään kohdistamat informaatioidankäynnin toimet. Vuodesta

2022 alkaen on kuitenkin todettavissa eräänlainen vallan vertikaalin ulottuminen myös informaatioidankäynnin tutkimukseen poliittisen retoriikan siirtyessä myös tutkimusjulkaisuihin. Venäläisen yhteiskunnan siirtymä takaisin neuvostoaikaa muistuttavaan totalitaristiseen järjestelmään näkyy myös vetoamuksina informaatioturvallisuuden takaamiselle ideologisella järjestelmällä (Jegorov ym. 2023).

Venäjän aloitettua laajan ja laittoman hyökkäyksen Ukrainaan Venäjän informaatiotila on kaventunut ja yksipuolistunut: Virallisella kaanonilla sodan syistä, seurauksista ja päämääristä Venäjän poliittinen johto on yhdenmukaistanut tarinan, jossa totuudelle ei ole sijaa. Samaan aikaan Venäjä pyrkii käyttämään hyväkseen länsimaisten yhteiskuntien sanan- ja ilmaisunvapautta luoden ja vahvistaen yhteiskunnallisia jakolinjoja. Venäjällä nähdään maailman siirtyneen aikaan, jossa informaatio on keskeisessä roolissa, mutta totuus on menettänyt merkityksensä. Näin ollen ”totuudeksi” muodostuvat ne narratiivit, joiden kyky läpäistä ja saturoida informaatiotila on suurin.

Suomalaisesta näkökulmasta katsoen Venäjän informaatioidankäynnin toimet tulisi ottaa vakavasti ja niihin tulisi vastata yhteisenä rintamana viranomaisten, kansalaisyhteiskunnan ja elinkeinoelämän kanssa. Asian vakavuus tulisi käsittää myös termistön kautta. Informaatiovaikuttamisen sijaan Suomessakin tulisi keskustella informaatioidankäynnistä, tai vähintäänkin vihamielisestä valtiollisesta informaatiovaikuttamisesta. Terminologinen muutos suuntaisi myös ajattelua kohtamaan informaatioidankäynti sen vakavuutta vastaavalla tavalla.

Lähdekirjallisuus

Primääriaineisto

- Bartoš, A. A. (2018). Стратегия и контрстратегия гибридной войны. *Военная Мысль*, № 10, 5–20.
- Bartoš, A. A. (2022). Законы и принципы гибридной войны. *Военная Мысль*, № 10, 6–14.
- Belokon, S. P. (2022). Информационные аспекты прогнозирования угроз военной безопасности Российской Федерации Information aspects of forecasting threats to the military security of the Russian Federation. *Вестник Академии Военных Наук*, № 4(81), 40–46.
- Dylevski, I. N., Zapivahin, V. O., Komov, S. A., Korotkov, S. V., & Krivtšenko, A. A. (2016). О диалектике сдерживания и предотвращения военных конфликтов в информационную эру. *Военная Мысль*, № 7, 3–11.
- Gerasimov, V. V. (2016). Организация обороны Российской Федерации В условиях применения противником «традиционных» И «гибридных» методов ведения войны The Russian federation defense organization in the conditions of the enemy application the traditional and “hybrid” methods of the war fighting. *Вестник Академии Военных Наук*, № 2(55), 19–23.
- Gryzlov, V. M., & Pertsev, A. B. (2015). Информационное противоборство. История и современность. Informational confrontation. History and modernity. *Вестник Академии Военных Наук*, № 2 (51) 2015(51), 124–128.
- Il'nitski, A. M. (2021). Ментальная война России. *Военная Мысль*, № 8, 19–33.
- Jegorov, S. V., Ždanov, M. A., & Lukašin, A. V. (2023). Роль идеологии в построении эффективной системы обеспечения информационной безопасности государства в современных условиях. *Военная Мысль*, № 9, 21–29.
- Karavajev, I. N., & Suhanov, P. V. (2022). Ментальная война как новый вид противоборства Mental war as a new kind of confrontation. *Вестник Академии Военных Наук*, № 2(79), 42–45.
- Karpovitiš, O. G. (2022). Информационная война против России в условиях осуществления специальной военной операции Information war against Russia in the context of a special military operation. *Вестник Академии Военных Наук*, № 2(79), 10–13.
- Kulakov, A. A. (2023). Задачи информационной политики Российской Федерации в условиях «гибридной войны» с коллективным западом Russian federation information policy objectives In a “hybrid war” with the west. *Вестник Академии Военных Наук*, № 1(82), 17–25.

- Kulešov, Ju. E., Žutdiev, B. B., & Fedorov, D. A. (2014). Информационно-психологическое противоборство В современных условиях: теория и практика Information-psychological warfare in modern conditions: Theory and practice. *Вестник Академии Военных Наук*, № 1(46), 104–110.
- Lata, V. F., Annenkov, V. A., & Moisejev, V. F. (2019). Информационное противоборство: Система терминов и определений Informational countemeasures: Against the system of terms and definitions. *Вестник Академии Военных Наук*, № 2(67), 128–138.
- Manoilo, A. V. (2022). Информационные диверсии в конфликте на Украине Information sabotage in the conflict in Ukraine. *Вестник Академии Военных Наук*, № 4 (81) 2022(81), 54–58.
- Maritšev, M. O., Lobanov, I. G., & Tarasov, E. A. (2021). Борьба за ментальность — тренд современной войны. *Военная Мысль*, № 8, 48–55.
- Novikov, V. K., & Golubtšikov, S. V. (2017). Анализ информационных войн за последние четверть века Analysis of information war in the last quarter of a century. *Вестник Академии Военных Наук*, № 3(60), 10–16.
- Ovsjannikova, O. A. (2022). Противоборство в информационной войне (на примере украинского кризиса) Confrontation in the information war (on the example of the ukrainian crisis). *Вестник Академии Военных Наук*, № 2(79).
- Šeremet, I. A. (2016). Противодействие информационным и кибернетическим угрозам Informational and cybernetic threats contradiction. *Вестник Академии Военных Наук*, № 2(55), 29–34.
- Tšekinov, S. G., & Bogdanov, S. A. (2015). Прогнозирование характера и содержания войн будущего: проблемы и суждения. *Военная Мысль*, № 10, 41–49.
- Tšvarkov, S. V., & Lihonosov, A. G. (2017). Новый многовекторный характер угроз безопасности России, возросший удельный вес «мягкой силы» и невоенных способов противоборства на международной арене New polivectoral character of the Russia security threats, the increasing specific weight of the “soft force” And the ways of contradiction on the international arena. *Вестник Академии Военных Наук*, № 2(59), 27–30.
- Zaritski, V. N., & Tšvarkov, S. V. (2022). Дезинформация и манипуляция в гибридных действиях. Disinformation and manipulation in hybrid actions. *Вестник Академии Военных Наук*, № 4(81), 76–84.

Venäläiset asiakirjat

- Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriini. Доктрина информационной безопасности Российской Федерации. Vahvistettu presidentin ukaasilla nro 646. (2016).* <http://www.scrf.gov.ru/security/information/document5/>
- Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriini. Доктрина информационной безопасности Российской Федерации. Vahvistettu presidentin ukaasilla nro 1895. (2000).* <https://base.garant.ru/182535/>
- Venäjän federaation kansallisen turvallisuuden strategia. Стратегии национальной безопасности Российской Федерации. Vahvistettu presidentin ukaasilla nro. 400. (2021).* <http://actual.pravo.gov.ru/content/content.html#pnum=0001202107030001>
- Venäjän federaation sotilasdoktriini. Военная доктрина РФ. Hyväksytty presidentin ukaasilla nro 146. (2010).* <http://kremlin.ru/supplement/461>
- Venäjän federaation sotilasdoktriini. Военная доктрина РФ. Hyväksytty presidentin ukaasilla nro 2976N. (2014).* <http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>
- Venäjän federaation ulkopoliitikan konsepti. Концепция внешней политики Российской Федерации. Vahvistettu presidentin ukaasilla nro. 229. (2023).* https://mid.ru/ru/foreign_policy/official_documents/1860586/
- Venäjän federaation ulkopoliitikan konsepti. Концепция внешней политики Российской Федерации. Vahvistettu presidentin ukaasilla nro. 640. (2016).* <http://static.kremlin.ru/media/acts/files/0001201612010045.pdf>

Muu venäjänkielinen materiaali

- Герасимов, V. V. «Ценность науки в предвидении». (2013). Военно-промышленный курьер. https://vpk.name/news/85159_cennost_nauki_v_predvidenii.html
- Ильницкий, А.: «Ментальная война за будущее России». (2021). *Еженедельник «ЗВЕЗДА»*. <https://zvezdaweb.ru/news/20214211636-jxgHZ.html>
- Керсновский, А. А. (1939). *Философия войны*.
- Министерство обороны Российской Федерации, *Военный энциклопедический словарь "Информационная война"*. Noudettu 7. toukokuuta 2024, osoitteesta <https://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/details.htm?id=5211@morfDictionary>
- Министерство обороны Российской Федерации, *Военный энциклопедический словарь Средства информационной борьбы («Информационное оружие»)*.

Noudettu 8. toukokuuta 2024, osoitteesta <https://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/details.htm?id=14342@morfDictionary>

Панарин, И. Н. (2006). *Информационная война и геополитика*.

Подберезкин, А. И. (2015). Вероятный сценарий развития международной обстановки после 2021 года. Moskovian valtiollinen kansainvälisten suhteiden instituutti MGIMO, sotatieteellisen tutkimuksen keskus. Venäjän federaation ulkoasiainministeriö.

Tutkimuskirjallisuus

Akimenko, V., & Giles, K. (2020). Russia's Cyber and Information Warfare. *Asia Policy*, 15(2), 67–75. <https://doi.org/10.1353/asp.2020.0014>

Berzina, I. (2018). The Narrative of “Information Warfare against Russia” in Russian Academic Discourse. *Journal of Political Marketing*, 17(2), 161–175. <https://doi.org/10.1080/15377857.2018.1447762>

Bērziņa, I. (2019). Weaponization of “Colour Revolutions”. *Journal of Political Marketing*, 18(4), 330–343. <https://doi.org/10.1080/15377857.2019.1678905>

Clark, M. (2020). *The Russian View of Future War: Unconventional, Diverse, and Rapid* (RUSSIAN HYBRID WARFARE, ss. 15–24). Institute for the Study of War. <https://www.jstor.org/stable/resrep26547.5>

Franke, U. (2015). *War by non-military means: understanding Russian information warfare*. <https://dataspace.princeton.edu/handle/88435/dsp019c67wq22q>

Giles, K. (2016). *Handbook of Russian information warfare*. NATO Defence College Research Division.

Giles, K. (2023). *Russian cyber and information warfare in practice: Lessons observed from the war on Ukraine*. Royal Institute of International Affairs. <https://doi.org/10.55317/9781784135898>

Joenniemi, P. (2008). Introduction by guest editor: Russia's narrative resources. *Journal of International Relations and Development*, 11(2), 121–127. <https://doi.org/10.1057/jird.2008.9>

Kari, M. J. (2019). Russian Strategic Culture in Cyberspace: Theory of Strategic Culture – a tool to Explain Russia's Cyber Threat Perception and Response to Cyber Threats. *JYU Dissertations*. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/65402>

Kivimäki, V.-P. (2017). The cyber-enabled information struggle: Russia's approach and western vulnerabilities. *FIIA briefing paper*, 220, 7.

Krieg, A. (2023). *Subversion: the strategic weaponization of narratives*. Georgetown University Press.

- Pomerantsev, P., & Weiss, M. (2014). *The menace of unreality: how the Kremlin weaponizes information, culture and money*. <https://dataspace.princeton.edu/handle/88435/dsp014m90dx90f>
- Puistola, J.-A., & Voinoff, S. (2023). Vakaustaan vastaan vaikuttaminen. Puolustusvoimien tutkimuslaitos, Tutkimuskatsaus 03–2023.
- Puurunen, M. (2021). *Sotatieteiden akatemian roolista sotilasdoktriinien valmistelussa: uhkien perusteet*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita, nro 23. <https://www.doria.fi/handle/10024/181639>
- Pynnöniemi, K. (2019). Information-psychological warfare in Russian security strategy. Teoksessa *Routledge Handbook of Russian Security*. Routledge.
- Pynnöniemi, K., & Jokela, M. (2020). Perceptions of hybrid war in Russia: means, targets and objectives identified in the Russian debate. *Cambridge Review of International Affairs*, 33(6), 828–845. <https://doi.org/10.1080/09557571.2020.1787949>
- Pynnöniemi, K., & Kari, M. J. (2016). Russia's New Information Security Doctrine: Guarding a besieged cyber fortress. *FIIA Comment*, 26. https://www.fii.fi/wp-content/uploads/2017/04/comment26_russia_s_new_information_security_doctrine.pdf
- Pynnöniemi, K., & Mashiri, J. (2015). *Venäjän sotilasdoktriinit vertailussa: Nykyinen versio viritettiin kriisiajan taajuudelle*. The Finnish Institute of International Affairs.
- Ristolainen, M. (2017). Should 'RuNet 2020' Be Taken Seriously? Contradictory Views about Cyber Security between Russia and the West. *Journal of information warfare*, 16(4), 113–131.
- Thomas, T. (2004). Russia's Reflexive Control Theory and the Military. *The Journal of Slavic Military Studies*, 17(2), 237–256. <https://doi.org/10.1080/13518040490450529>
- Thomas, T. (2014). Russia's Information Warfare Strategy: Can the Nation Cope in Future Conflicts? *The Journal of Slavic Military Studies*, 27(1), 101–130. <https://doi.org/10.1080/13518046.2014.874845>
- Vasara, A. (2020). *Theory of reflexive control: origins, evolution and application in the framework of contemporary Russian military strategy*. National Defence University.

Liitteet

Liite 1 Keskeisimmät termit venäjäksi, translitteroituina ja suomeksi

Venäjänkielinen termi	Translitterointi	Suomenkielinen käännös
борьба за сознание	<i>borba za soznanie</i>	kamppailu tietoisuudesta
война будущего	<i>voina buduštšego</i>	tulevaisuuden sodat
гибридная война	<i>gibridnaja voina</i>	hybridisota; hybridi-sodankäynti
дезинформация	<i>dezinformatsija</i>	disinformaatio
информатизация	<i>informatizatsija</i>	informatisaatio
информационная безопасность	<i>informatsionnaja bezopasnost</i>	informaatioturvallisuus
информационная борьба	<i>informatsionnaja borba</i>	informaatiokamppailu
информационная война	<i>informatsionnaja voina</i>	informaatiiosota; informaatiiosodankäynti
информационная операция	<i>informatsionnaja operatsija</i>	informaatio-operaatio
информационная сфера	<i>informatsionnaja sfera</i>	informaatiوسفääри; informaatiotila
информационное оружие	<i>informatsionnoe oryžie</i>	informaatioase
информационное пространство	<i>informatsionnoe prostranstvo</i>	informaatiotila
информационное противоборство	<i>informatsionnoe protivoborstvo</i>	informaatiovastataistelu
информационное превосходство	<i>informatsionnoe prevoshodstvo</i>	informaatioylivoima
информационно-психологическое оружие	<i>informatsionno-psihologitšeskoe oryžie</i>	informaatiopsykologinen ase
информационно-психологическое противоборство	<i>informatsionno-psihologitšeskoe protivoborstvo</i>	informaatiopsykologinen vastataistelu
информационно-техническое оружие	<i>informatsionno-tehničeskoe oryžie</i>	informaatiotekninen ase

киберпространство	<i>kiberprostranstvo</i>	kybertila
когнитивное оружие	<i>kognitivnoe oryžie</i>	kognitiivinen ase
маскировка	<i>maskirovka</i>	strateginen harhauttaminen; kirj. naamiointi
ментальная война	<i>mentalnaja voina</i>	mentaallinen sota; mentaalinen sodankäynti
мягкая сила	<i>mjagkaja sila</i>	pehmeä voima
невоенные меры	<i>nevoennye mery</i>	ei-sotilaalliset keinot
непрямые действия	<i>neprijamyje deistvija</i>	epäsuorat toimet
новое поколение войны	<i>novoe pokolenie voini</i>	uuden sukupolven sodat
переформатирование сознания	<i>pereformatirovanie soznanija</i>	tietoisuuden uudelleenmuokkaus
психологическая война	<i>psihologitšeskaja voina</i>	psykologinen sota; psykologinen sodankäynti
рефлексивное управление	<i>refleksivnoe upravlenie</i>	refleksiivinen kontrolli
сетевая война	<i>setetsentritšeskaja voina</i>	verkostokeskeinen sodankäynti
управляемый хаос	<i>upravljaemyi kaos</i>	hallittu kaaos
цветная революция	<i>tsvetnaja revoljutsija</i>	väri vallankumous

информатизация
ментальная война **борьбе за сознание**
информационное пространство
управляемый хаос **новое поколение войны**
информационная борьба **мягкая сила**
гибрид **информационное противоборство**
война будущего **перереформирование сознание**
информационное оружие **маскировка**
дезинформация

Venäjän näkee informaatiotodankäynnin osana koko ajan käynnissä olevaa lännen ja Venäjän kamppailua, joka voi päättyä vain toisen osapuolen lopulliseen hävitykseen. Venäläisessä keskustelussa informaatiotodankäynnin keinojen nähdään olevan olennaisin osa tulevaisuuden sotia, joissa sotatoimet kohdistuvat etenkin kohdemaan väestöön. Demokraattisten valtioiden väestöön vaikuttaen Venäjä pyrkii kylvämään epäilyksen siemeniä ja leventämään jo olemassa olevia jakolinjoja valtioiden sisäisen koheesion heikentämiseksi.

Tämä raportti kuvaa Venäjän informaatiotodankäynnin termistöä viimeisen kymmenen vuoden ajanjaksolta. Tälle ajanjaksolle ajoittuvat Krimin valtaus, Itä-Ukrainan sota ja Venäjän laajamittainen hyökkäyssota Ukraina. Tänä aikana informaatiotodankäynti on noussut Venäjällä yhdeksi sotatieteellisen tutkimuksen suosituimmista aiheista.

Raportti on osa Jyväskylän yliopiston KILPI-hankkeen tuloksia. KILPI on kognitiivisen ja informaatiopsykologisen turvallisuuden koulutuksen ja tutkimuksen kehityshanke. Hankkeen tavoitteena on kehittää monipuolisesti alan suomalaista osaamista ja luoda mahdollisuuksia alan toimijoiden verkostoitumiselle ja osaamisen yhdistämiselle. Hankkeen rahoittaja on opetus- ja kulttuuriministeriö.

ISSN 2737-0046
ISBN 978-952-86-0211-8

JYU Reports 43
Jyväskylän yliopisto 2024